

Robert John Weston Evans, az Oxfordi Egyetem professzora

Robert John Weston Evans történészprofesszor az utóbbi években az Oxfordi Egyetemen az Oriel College tanára és a modern történelem Regius Professora volt. Munkásságának középpontjában a Habsburg Birodalom 1526 és 1918 közötti története áll, a magyar történelem egyik legismertebb és legtekintélyesebb külföldi kutatója. Tanulmányaiban különös figyelmet szentel a nyelv szerepének a történelmi fejlődés során. Jelenleg elsősorban Magyarország 1740–1945 közötti történetével foglalkozik. Oxfordban jelentős magyar kört épített fel, kiterjedt támogatást adott a Nagy-Britanniába látogató magyar kutatóknak, egyetemi hallgatóknak, 1987-ben támogatta az oxfordi Magyar Társaság létrehozását és annak működését mindvégig segítette. „Az első világháború keletkezése új megközelítésben” című díszdoktori előadását „A háború, amely megszüntet minden háborút” című rendezvény részeként tartotta 2014. május 8-án a BTK-n.

Robert Evans professzor díszdoktori válaszbeszéde

Sosem képzeltem, hogy egyszer Pázmány Péterrel közös szereplésem lesz. Mint fiatal kutató végigolvastam híres mesterművét, az Isteni Igazságra vezérlő kalauzt. Minálunk az egyetemi könyvtárban, a Bodleianában, megvan gyönyörű ép, eredeti kiadásban, 1613-ból, egy korabeli magyar látogató ajándékeként. Már akkor is léteztek elég sűrű oxford-magyarországi kapcsolatok. Bámultam Pázmány zamatos népies stílusát, példatárát. Politikai és vallási meggyőződése kevéssé vonzottak. De így már tudatában voltam, milyen óriási szerepet játszott Pázmány az akkori Magyarországon, és hogy annak a betetőzése az egyetem alapítása lett. Ezért különösen büszke vagyok erre a magas megtiszteltetésre, az ország legrégebbi akadémiai intézményétől.

Nagyon hálás vagyok mindazoknak, akik a jelen alkalmat lehetővé tették, és azoknak, akik a múltban, annyi éven keresztül, segítségemre voltak pályafutásomnak magyar vonalán. Ötödfél évtized folyamán jó sok magyar barátot szedtem össze. Tapintatlanság lenne, egy pár nevet kiragadni és a többi mellőzni. De egy történész nem hiányozhat, Benda Kálmán, aki hosszú ideig lelkes, nyájas, rendkívül szakavatott és áldozatkész tanácsadóm volt. Remélem, hogy azóta bizonyos mértékig sikerült ezt a fajta tartozást visszafizetnem magyarországi és magyar-vonatkozású tanítványaim gondozásán keresztül.

Örvendek, hogy ilyen kitüntetésben részesülhet munkásságom. De ez ráadásul szerénységre int. Tulajdonképpen úgy érzem, hogy Önök méltatják nemcsak azt, amit elértem, hanem azt is, amit nem végeztem el. Tudniillik önálló kötetet Magyarországról sohasem jelentettem meg. Pedig több mint negyven évvel ezelőtt aláírtam egy szerződést – igaz, határidő és előleg nélkül! – egy újabb kori magyar történetnek, mondjuk Mária Teréziától az első világháborúig, a megírására. Sohasem készült el, még kevéssé amióta a legáltalánosabb oxfordi tanszékre neveztek ki. Most már, egyéb elfoglaltságaim mellett, nem valószínű, hogy valaha eleget fogok tudni tenni a kihívásnak.

Befejezésül tehát engedjék meg, hogy három pontban felvázoljam, mire lenne szerintem szükség egy új összefoglaláshoz.

Elsősorban nemzetközi, vagyis nemzetek-közötti kellene, hogy legyen a belföldi téren: nemcsak a magyarok viselt dolgai, nemcsak a nem-magyaroké, hanem a magyarországiak összeségéé.

Másodsorban illene az alapvető fontosságú osztrák illetve Habsburg összefüggések elmélyült számbavétele, nemcsak mint tárgyalási fél, uralkodói vagy kormány szinten, hanem mint összbirodalmi tényezők és határonáti párhuzamok, összeköttetések, ellentétek sokasága.

Harmadsorban ajánlatos az európai megközelítés, nemcsak a szokásos magyar sajátosságok tekintetbevétele, hanem összehasonlítások: akár a rendi Lengyelországgal és az alkotmányos Angliával, de kevésbé sablonosak is, esetleg a svéd riksdaggal, skót vagy ír önkormányzati törekvésekkel, Poroszország helyzetével a második német birodalmon belül, orosz nemzetiségi politikával, Wales nyelvkulturájával.

Nehéz, sokrétű feladat; bevallom, hogy meghaladta a saját erőimet. De milyen jó lenne, ha elkészülne egy ilyen feldolgozás Trianon századik évfordulójára. Vagy a kétszázadikra ... Még egyszer szívből köszönöm ezt a szép és számomra nagyon hízegő eseményt.

Evans Róbert, Budapest 2014 v 9